

แรงงานไทยมีเฮ! ไปทำงานที่ญี่ปุ่นอย่างถูกกฎหมายด้วยสถานภาพ “แรงงานทักษะเฉพาะทาง”

กระทรวงแรงงานของญี่ปุ่นเผยว่าประเทศญี่ปุ่นกำลังเผชิญกับสถานการณ์การขาดแคลนแรงงานอย่างหนักโดยในปี 2018 พบว่าความต้องการแรงงานทุก 15 ตำแหน่ง จะหาคนมาเติมเต็มได้เพียง 10 ตำแหน่งซึ่งเป็นสัดส่วนสูงที่สุดในรอบ 45 ปี ตั้งแต่ปี 2516 เป็นต้นมาหลังเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มที่ (super-aging society) ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญคาดประมาณว่าในปี 2573 หรืออีกแปดปีข้างหน้าญี่ปุ่นจะต้องการแรงงาน 70.7 ล้านคน โดยจะมีอุปทานแรงงานราว 64.3 ล้านคน ทำให้จะมีการขาดแคลนแรงงานถึง 6.4 ล้านคน

สาเหตุความขาดแคลนแรงงานในญี่ปุ่น ประการหนึ่งซึ่งเป็นที่ทราบกันดีคือ ประชากรญี่ปุ่นเป็นสังคมสูงวัยมานานแล้ว มีผู้สูงอายุมาก ในขณะที่เด็กเกิดใหม่น้อย แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ลักษณะงาน และค่าจ้าง ซึ่งล้วนแล้วมีส่วนทำให้ขาดแคลนประชากรวัยแรงงานจนทำให้ประเทศขาดขาดรายได้ ซึ่งส่งกระทบต่ออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นโดยตรง

รัฐบาลญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาและเตรียมรับมือกับสังคมสูงวัยมาตลอด ทั้งการเพิ่มอายุเกษียณราชการจาก 60 เป็น 65 ปี การเปิดโอกาสให้กับแรงงานผู้หญิงในหลายอาชีพเพื่อสร้างความเท่าเทียม และการนำหุ่นยนต์และเครื่องจักรมาใช้ การปรับปรุงสภาพการทำงาน เช่น ลดชั่วโมงทำงาน การเพิ่มค่าจ้าง แต่ที่สำคัญมากคือการเพิ่มการนำเข้าแรงงานต่างชาติซึ่งแต่ก่อนญี่ปุ่นมีความเป็นเอกภาพทางชาติพันธุ์สูง แต่มาบัดนี้สถานการณ์บังคับให้จำเป็นต้องพึ่งและหาแรงงานต่างชาติโดยเร่งด่วน

การเคลื่อนไหวครั้งสำคัญของผู้ป้อนคือการแก้ไขบางส่วนของพระราชบัญญัติควบคุมคนเข้าเมืองโดยกำหนดสถานภาพการพำนัก/ผู้อยู่อาศัยใหม่ขึ้นและเรียกว่าสถานภาพการพำนักนี้ว่า “แรงงานทักษะเฉพาะทาง” หรือ Specified Skilled Worker (SSW) ซึ่งอนุญาตให้แรงงานต่างชาติที่มีทักษะและความชำนาญเฉพาะทาง ให้สามารถใช้สถานภาพนี้ยื่นขอวีซ่าเข้า ไปทำงานที่ญี่ปุ่น อย่างถูกกฎหมาย และพร้อมปฏิบัติงานได้ทันที เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานในญี่ปุ่น ซึ่งกฎหมายดังกล่าว มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2562 โดยแรงงานทักษะเฉพาะมีสถานภาพการพำนัก 2 ประเภท ดังนี้

(1) ประเภท “หมายเลข 1” สามารถทำงานและพำนักในญี่ปุ่นได้ไม่เกิน 5 ปีแบบต่อเนื่อง แต่ไม่สามารถนำครอบครัวมาพำนักอาศัยด้วยได้ ปัจจุบันเปิดรับ 12 สาขาอาชีพ ได้แก่ งานบริหาร งานทำความสะอาด สะอาดอาคาร งานผลิตชิ้นส่วนโลหะอุตสาหกรรม งานผลิตเครื่องจักร งานเกี่ยวกับไฟฟ้า งานบำรุงรักษารถยนต์ งานภาคพื้นสนามบิน งานด้านที่พัก งานการเกษตร งานประมง งานผลิตวัตถุดิบอาหารและเครื่องดื่ม รวมไปถึงงานร้านอาหาร

(2) ประเภท “หมายเลข 2” ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความเชี่ยวชาญเฉพาะในระดับสูงกว่าสถานภาพการพำนักประเภทหมายเลข 1 โดยสามารถทำงานและพำนักในญี่ปุ่นได้ต่อเนื่องแบบไม่มีกำหนด และสามารถนำครอบครัวมาพำนักอาศัยด้วยได้ ปัจจุบันเปิดรับเพียง 2 สาขาอาชีพ ได้แก่ งานก่อสร้างและงานต่อเรือและงานเกี่ยวเนื่องเรือเดินสมุทร

จากสถิติของ กระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการญี่ปุ่น เดือน ตุลาคม 2563 มีจำนวนแรงงานต่างชาติในญี่ปุ่นประมาณ 1.72 ล้านคน จากจำนวนประชากรญี่ปุ่น 125.8 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 1.4 ของประชากรทั้งหมด และร้อยละ 2.5 ของประชากรวัยแรงงาน

ด้านผลกระทบจาก COVID-19 เดิมญี่ปุ่นได้ประมาณการว่าภายในปี 2568 จะรับแรงงานต่างชาติที่เป็น แรงงานทักษะเฉพาะจำนวน 345,000 คน แต่เนื่องจากผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้ญี่ปุ่น ต้องชะลอการอนุญาตให้แรงงานต่างชาติเดินทางเข้าประเทศญี่ปุ่น จากสถิติกระทรวงยุติธรรมญี่ปุ่น เดือนสิงหาคม 2564 พบว่า มีแรงงานต่างชาติที่เป็นแรงงานทักษะเฉพาะเพียง 35,000 คนเท่านั้น

สำหรับสาขาอุตสาหกรรมที่ SSW สามารถทำงานได้ มีทั้งหมด 14 สาขา ได้แก่

	สาขาอุตสาหกรรมเฉพาะทาง	กระทรวงหรือองค์กรที่มีอำนาจในสาขาอุตสาหกรรมต่างๆ	งานที่จะเข้าร่วม
1	การพยาบาล (Nursing Care)	กระทรวงสาธารณสุข แรงงาน และสวัสดิการ	งานช่วยเหลือผู้สูงอายุและคนพิการ
2	การจัดการความสะอาดอาคาร (Building Cleaning Management)		งานทำความสะอาดภายในอาคาร
3	อุตสาหกรรมชิ้นส่วนเครื่องจักรและเครื่องมือ (Machine Parts & Tooling Industries)		งานผลิตชิ้นส่วน

4	อุตสาหกรรมเครื่องจักรในโรงงาน (Industrial Machinery Manufacturing)	กระทรวงเศรษฐกิจ การค้า และอุตสาหกรรม	งานหล่อแบบ งานหลอมโลหะ งานลงสี งานเหล็ก, งานโรงงาน โลหะแผ่น
5	อุตสาหกรรมไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ และข้อมูล (Electric, Electronics and Information Industries)		การประกอบอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์, การประกอบ อุปกรณ์ไฟฟ้า, การผลิตแผงวงจร พิมพ์
6	อุตสาหกรรมการก่อสร้าง (Construction Industry)	กระทรวงที่ดิน สาธารณูปโภค ขนส่ง และการท่องเที่ยว	งานสร้างบ้าน, อาคาร
7	อุตสาหกรรมต่อเรือและเครื่องจักรเรือ (shipbuilding and Ship Machinery)		งานต่อเรือ
8	การซ่อมและดูแลรักษารถยนต์ (Automobile Repair and Maintenance)		งานตรวจเช็คสภาพและซ่อม รถยนต์
9	อุตสาหกรรมการบิน (Aviation Industry)		งานขนส่งสัมภาระขึ้นเครื่องบิน, ตรวจเช็คสภาพ และ ซ่อม เครื่องบิน
10	การอำนวยความสะดวก (Accommodation Industry)		งานประชาสัมพันธ์ และ ต้อนรับแขกที่โรงแรม
11	การเกษตร (Agriculture)	กระทรวงเกษตร ป่าไม้ และประมง	งานปลูก เก็บเกี่ยวผัก งานเลี้ยงสัตว์
12	การทำประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (Fishery and Aquaculture)		งานตกปลา และเลี้ยงปลา
13	การผลิตอาหารและเครื่องดื่ม (Manufacture of Food and Beverages)		งานผลิตอาหารและเครื่องดื่มทั่วไป รวมถึงความปลอดภัยของอาหารและเครื่องดื่ม (ไม่รวมสุรา)
14	อุตสาหกรรมบริการด้านอาหาร (Food Service Industry)		การจัดการอาหารและเครื่องดื่ม การบริการลูกค้า การบริหารร้านอาหาร

คุณสมบัติของ SSW

คุณสมบัติของผู้ที่จะสามารถทำงานในญี่ปุ่นในฐานะ SSW ไม่มีการกำหนดวุฒิการศึกษาเฉพาะ แต่มีการกำหนดอายุขั้นต่ำตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีทักษะฝีมือที่จำเป็นและมีความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นที่พร้อมจะทำงานในฐานะที่เป็นแรงงานทักษะเฉพาะทางทันทีโดยไม่ต้องรับการฝึกอบรมเป็นพิเศษ โดยจะต้องผ่านการทดสอบทักษะฝีมือและการทดสอบวัดระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่น (Japanese

Language Proficiency Test: JLPT) ที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตประจำวันและการทำงาน โดยได้ผลไม่น้อยกว่าระดับ N4 หรือ การสอบพื้นฐานภาษาญี่ปุ่น (Japan Foundation Test for Basic Japanese: JFT-Basic) โดยได้ผลไม่น้อยกว่า 200 คะแนน ขึ้นไป ทั้งนี้ สำหรับผู้ที่สมัครงานในสาขาบริหาร นอกจากผ่านการทดสอบ JLPT แล้วจำเป็นจะต้องผ่านการทดสอบระดับความสามารถทางภาษาญี่ปุ่นสำหรับงานบริหาร (Nursing Care Japanese Language Evaluation Test)

ทั้งนี้ ผู้ที่ผ่านการเข้าฝึกงานทางเทคนิค จะได้รับการยกเว้นการทดสอบภาษาญี่ปุ่นและทักษะ แต่ในกรณีที่ต้องการทำงานในสาขาอื่นนอกเหนือจากที่เคยไปฝึกงานมา จำเป็นต้องสอบมาตรฐานทักษะอาชีพของสาขาที่ต้องการทำงาน

สำหรับการทดสอบมาตรฐานทักษะอาชีพ เพื่อใช้ยื่นขอ สถานภาพแรงงานทักษะเฉพาะทางได้มีการเปิดจัดสอบทั้งในญี่ปุ่น และ ในต่างประเทศ ขณะนี้ประเทศไทยมีการจัดสอบมาตรฐานทักษะอาชีพ รวมทั้งหมด 3 สาขา ได้แก่ การบริหารการเกษตร และ อุตสาหกรรมบริการด้านอาหาร (สามารถศึกษารายละเอียดในเว็บไซต์ของกองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน)

นอกจากนี้ สถานภาพการพำนัก SSW มีความแตกต่างที่สำคัญจากสถานภาพการพำนักอื่น ๆ ที่สามารถทำงานในประเทศญี่ปุ่น คือ ชาวต่างชาติที่ทำงานด้วยสถานภาพการพำนักประเภททักษะเฉพาะทางจะได้รับค่าตอบแทนในอัตราเดียวกับคนญี่ปุ่น อีกทั้งการสนับสนุน (ความช่วยเหลือ) ต่าง ๆ จากบริษัทในระหว่างที่ใช้ชีวิตและทำงานอยู่ในประเทศญี่ปุ่น เช่น ให้ความช่วยเหลือในการจัดเตรียมที่พักอาศัย การลงทะเบียนผู้อยู่อาศัย การยื่นภาษี คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในญี่ปุ่น การเรียนภาษาญี่ปุ่นเพิ่มเติม ตลอดจนการจัดหาที่ทำงานแห่งใหม่ เมื่อจำเป็นต้องลาออกจากการงานเนื่องจากความจำเป็นของบริษัท (หากบริษัทไม่สามารถทำได้ หน่วยงานสนับสนุนการขึ้นทะเบียนที่ได้รับมอบหมายจากบริษัทจะเป็นผู้ดำเนินการ)

ขั้นตอนการขอสถานภาพแรงงานทักษะเฉพาะทาง

1. เข้ารับการทดสอบระดับความสามารถภาษาญี่ปุ่นและมาตรฐานทักษะอาชีพในแต่ละสาขา
อุตสาหกรรม (14 ประเภท ข้างต้น)
2. ยื่นสมัครงานโดยตรง หรือผ่านหน่วยงานด้านการจัดหางานที่ได้รับอนุญาตจากกรมจัดหางาน
กระทรวงแรงงาน
3. ตกลงด้านสัญญาจ้างงานกับองค์กรญี่ปุ่นที่ตอบรับ พร้อมรับการตรวจร่างกาย
4. ยื่นขอใบสถานภาพการพำนัก (Certificate of Eligibility: COE) กับสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
ประจำภูมิภาค (Regional Immigration Bureau) และรอผล (ทำโดยเจ้าหน้าที่ขององค์กรที่ตอบรับ)
5. นำใบสถานภาพการพำนักไปยื่นขอวีซ่าที่สถานทูตญี่ปุ่นประจำประเทศไทย
6. เดินทางเข้าประเทศญี่ปุ่น
7. องค์กรที่ตอบรับให้การสนับสนุนต่างๆ เช่น ปฐมนิเทศเรื่องการใช้ชีวิตในประเทศญี่ปุ่น การลงทะเบียนผู้อยู่อาศัยและการยื่นภาษี ณ ที่ว่าการเขตที่บุคคลนั้นๆ อาศัยอยู่ การเช่าที่พักอาศัย เปิดบัญชีธนาคาร ฯลฯ
8. เริ่มทำงานที่องค์กรที่ตอบรับ

ด้านแรงงานในประเทศไทยที่มีฝีมือด้านการผลิตชิ้นส่วนโลหะอุตสาหกรรม งานผลิตเครื่องจักร งานเกี่ยวกับไฟฟ้า งานก่อสร้าง งานบรบาล งานการเกษตร งานประมง รวมไปถึงงานร้านอาหาร อาจพิจารณาโอกาสนี้ในการใช้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและทักษะฝีมือที่ได้รับการฝึกฝนและสะสมประสบการณ์มาอย่างยาวนานให้พร้อมต่อความต้องการด้านแรงงานทักษะเฉพาะในญี่ปุ่น รวมทั้งสร้างโอกาสในการเพิ่มรายได้และความก้าวหน้าในอาชีพต่อไป

เรียบเรียงโดย:

กลุ่มงานความร่วมมือด้านมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ
สำนักมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ